

Iubiri adolescente, *Fata din Zlataust* de Ionel Teodoreanu

Doctorand, Dolea-Panaite Claudia-Cristina

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: *The love of a child plunged into adolescence, a sometimes superficial love, did not shock the literature of the suave Teodoreanu at all. And since the most beautiful stories come from children and teenagers, what would be a more suitable place for a novel about forbidden love and public defamation than a girls' high school, as it happens in The Girl from Zlataust? Published in 1931, the novel does not shock at the level of the epic thread.*

Keywords: *superficial love, defamation, novel*

Și în *La Medeleni* cochetase Ionel Teodoreanu cu poveștile de dragoste. Cuminți, armonioase, tăcute și pe alocuri dureroase, idilele se articula în roman molcom, cât de molcom posibil. Doar disparițiile subite ale personajelor aflate în floarea vârstei și răpuse de boli sau plecările unora peste hotare mai încurcau căile dragostei. Însă, atât. Dragostea de copil plonjat în adolescență, o dragoste pe alocuri superficială, nu șoca cu nimic literatura suavului Teodoreanu. Și cum de la copii și adolescenți vin cele mai frumoase povești, care ar fi un loc mai potrivit pentru desfășurarea unui roman despre iubiri interzise și defăimări publice, decât un liceu de fete, așa cum se întâmplă în *Fata din Zlataust*? Publicat în 1931, romanul nu șochează la nivelul firului epic. Ba mai mult, dând la o parte pătura metaforică – da, există, există mult... – din cele peste 350 de pagini ale romanului, am putea obține cu indulgență în jur de 50, însă pare că ar fi putut reprezenta cu succes o ipostază de *rudă* a Medelenilor.

Dacă în *gașca* de fete a Deliei ar apărea pe la jumătatea diegezei, Monica din *La Medeleni*, cititorul nu ar simți niciun moment o intervenție străină în roman. Ca atare, într-un liceu respectabil de fete, cu profesori tot unul și unul, cum ar fi domnișoara D.D.S.S. (*Domnișoara Doctor sous-bras*, poreclă dată de eleve profesoarei de filosofie Elvira Gavrilaş, care avea o problemă cu transpirația excesivă și sesizabilă cu siguranță în cadrul sălilor de clasă la orele sale de curs) sau preotul Traian Eusebiu Nacă, armonia corpului profesoral este dată peste cap de un eveniment inedit al cărui personaj principal este suava Delia Enăchescu. Enăchescu este o *volitională*, așa cum o categorisise D.D.S.B încă din clasa a șaptea, atunci când își interogase pe rând toate elevele, pe care le împărțea după *chip și asemănare* în *volitionale*, *afective* și *cogniționale*.

Delia își permite să dormiteze în ultima bancă, unde este mutată de D.D.S.B care o asculta *din an în Paști* și care îi oferea cu dulceață ori câte un 9, ori câte un 10, după dispoziție și mai ales în funcție de cât de tare cântărea un simplu *da* sau un *nu* spus de elevă în timpul prelegerilor profesoarei. Fizic, Delia Enăchescu face parte din categoria *Olguțelor*. Brunetă cu ochii albaștri, eleva are ceva misterios și totodată malefic într-însa. Ce e drept, nici Olguța nu era vreo angelică, întreaga familie fiind de acord cu faptul că mai Medelenii cresc mai degrabă un drăcușor decât un înger de fată, însă Enăchescu are ceva din Olguța ajunsă la acea vârstă misterioasă de început de feminitate.

Tânăra și atrăgătoare ca misterele nopții, Enăchescu se evidențiază între colegele sale, căci *Enăchescu din banca patra se ridicase dreaptă: impresie favorabilă; celelalte erau cam lălâi, cam fârțâite*. [1]

Făcând față cu brio interrogatoriului profesoarei și nearătând spaimă sau rușine vizavi de întrebările ei, Delia devine o eroină capabilă să întrețină un fir epic destul de sănătos și demn de un serial american cu specific dramă/ romance/ mister. Armonia școlărească este periclitată de misterul care se iscă în jurul frumoasei Delia Enăchescu, singura din roman care face cinste categoriei de fete în care o introduce Ionel Teodoreanu. Deși, Delia e ceva mai echilibrată decât precursora ei emblematică, Olguța Deleanu. Dacă *Eu* i-ar fi scris Olguței, cel puțin $\frac{3}{4}$ din personajele Medelenilor ar fi plătit de mâna ei și asta, fără prea multe dovezi. Delia îndură multe și încearcă să facă față nedreptăților care i se întâmplă, deși toți cei din jurul ei o cred vinovată, mergând pe mâna lui *Eu* și a scrisorilor lui. Doar două personaje din roman îi dau crezare elevei de an terminal – Raluca, care o și adăpostește în casa ei și directoarea școlii. Delia nu are nici măcar susținere din partea familiei, căci tatăl, avocat de mâna a doua, nu poate face față tumultului și reacționează cu imaturitate în fața evenimentelor iar bunica își învinovățește propria nepoată, fără să ceară lămuriri suplimentare asupra a ceea ce spune *Eu* despre ea. Totuși, cine e *Eu* și cum reușește el să zguduie acest

univers aproape perfect? Păi, foarte ușor, dat fiind faptul că vorbim despre un univers adolescentin în care maturitatea și viziunea realistă asupra lumii nu prea are ce căuta.

De la colegele Deliei ne putem aștepta să reacționeze ca în roman, dată fiind vârsta lor fragedă și mintea necoaptă, precum și setea de scandal la care adolescentul e predispus. Mai ales pentru că *Eu* prezintă în scrisori niște fapte senzaționale. Însă, porniri atât de copilărești venite din partea oamenilor maturi, numai Teodoreanu poate prezenta în epic. *Eu* este expeditorul unor scrisori de dragoste pe care Delia le primește repetitiv. Iar asta nu ar fi neapărat ceva rău, dacă scrisorile nu ar deveni cu timpul de-a dreptul malefice, provocând în cele din urmă exmatricularea elevei, alungarea sa din sânul familiei și o adevărată ură propagată asupra ei din partea colegelor de clasă și chiar și a profesorilor, care încep și ei să primească scrisorile de la *Eu*. Din cauza scrisorilor lui, în care *Eu* nu face exces de scris și în care pare nebun pe de-a dreptul, Delia simte că o cuprinde paranoia, frica. Fiecare persoană din jur îi devine suspectă, își bănuiește până și membrii familiei, încearcă să interpreteze fiecare cuvânt, fiecare exprimare, mai ales că scrisorile par să aibă un iz drăcesc: *Mă faci să sufăr. În mine sunt scrâșnirile celor care fierb în focul iadului, ispășindu-și păcatele vieții, deși eu încă n-am trăit. Dar și tu vei suferi. Voi fi stafia ta, strigoii tău. Mereu voi fi îndărătul tău, dar în nicio oglindă nu mă vei vedea, nu mă vei descoperi, fiindcă-s nevăzut. Teme-te. Eu. [2]*

Intrăm astfel pe un nou fagaș care înrudește cele două romane discutate până acum, respectiv *La Medeleni* și *Fata din Zlataust*, precum și cele două personaje feminine, Olguța și Delia. Ambele brunete, ambele de o frumusețe ametoare și de o inteligență ieșită din comun, cele două fete devin cu ușurință ținta răului spiritual. **Spectrele** lui Teodoreanu acționează asupra lor cu voluptate, distrugându-le încet, dar sigur și aducându-le la pieire. Cu toată metafora și izul copilăresc, atunci când **răul** pune stăpânire pe personaje, singura soluție de ieșire nu este ascensiunea. Două sunt cuvintele-cheie ale acestei idei: **tablou** și **oglină**. În *La Medeleni*, una dintre cele mai emblematice scene este aceea a portretului Olguței, aproape spectral. Realizat de un pictor dubios, portretul nu reușește să redea vitalitatea eroinei, intens cunoscută de toată lumea, ilustrând o Olguță *pe sfârșite: Recunoscură toți capul Olguței în portretul desfăcut de mâinile ei, dar o Olguță despodobită de tot ce-o făcea pe Olguța veselia casei Deleanu. Decorul era salonul apartamentului de la Paris. În primul plan, pianul deschis — claviatura era ca o dungă fumurie de apă înghețată — și Olguța pe taburet, cu capul aplecat puțin — ca atunci când pândești sau când ești greu ostenit — întors de la pian în lături, ca și cum cineva ar fi strigat-o deodată, întrerupînd-o. În planul al doilea, mobilele unui salon, mare, în umbră grea, apăsate parcă de începutul unei asfixii cu mangal. Obrajii Olguței primeau lumina unei ferestre cenușii — mușcăiul tragic, surirea subpămînteană de ocnă de sare, a penelului Pallă. Sur și obrazul, cu reflexe verzui ca ale unor lumini de lună.*[3] S-ar zice că spectrul malefic care o transformă pe Olguța într-o ființă lipsită de vlagă o înnebunește și pe Delia. Din fata plină de energie și de viață, emblema clasei sale, Delia devine întruchiparea fricii. Se teme să meargă pe stradă, să se întoarcă acasă de la liceu, ba mai mult, chiar să-și ducă în continuare viața în propria casă în care totul i se pare bântuit, ca și cum ar fi privită din toate unghiurile și cele mai mici secrete ale sale ar fi gata să fie date în vileag. Mai ales că Ionel Teodoreanu se pricepe de minune să creeze atmosfera specifică.

Iată și în scrisoarea adresată Deliei de către *Eu*, și în portretul Olguței, un motiv literar pregnant – cel al dublului care prevede sfârșitul. *Eu* o amenință pe Delia că va fi cu ea permanent, *strigoii ei*, care nu se va lăsa descoperit de nicio oglindă (aluzie la spectrele ce nu au reflexie, potrivit literaturii fantasy/horror). Ambele ipostaze ale **răului** își pun amprenta asupra personajelor feminine. *Eu* o influențează pe Delia Enăchescu atât de tare încât devine de nerecunoscut. Dar și mai de nerecunoscut devine surprinzătorul *Eu* care clachează din iubire, căci iubirea pătimașă și adolescentină din care Ionel Teodoreanu nu poate ieși îi este călău. Finalul *Fetei din Zlataust* este surprinzător și feroce. Atât de surprinzător și feroce încât nici abundența de figuri de stil nu-i mai schimbă înfățișarea. Însă acoperământul lor se așează peste cumulul de sentimente adolescente care dau naștere trăirilor atât de intense. Iubirea intensă se transformă aici într-o obsesie malefică și nu degeaba, în scrisoarea reprodușă mai sus, *Eu* susține că nu va fi recunoscut în nicio oglindă. *Eu* este o ființă duală. Atât de aproape de Delia, dar totodată atât de departe, în care pasiunile nasc monștri adevărați, de care este conștient doar uneori. Obsesia îi cere să se afle în permanență în preajma celei pe care o consideră că-i este menită, iar oricine altcineva care îi oferă sprijinul în situațiile-limită la care o supune, este înlăturat din viața ei.

Și iată, sub pătura de figuri de stil și de imagini artistice, atât de lirică dar nu în detrimentul firului epic, elementul de senzațional care a făcut ca *Fata din Zlataust* să se adreseze aceluiași public-țintă ca și

Medelenii, și anume adolescenților. Deși mult mai zbuciumat decât *La Medeleni*, unde timpul are răbdare și trece încet-încet, preschimbându-le pe toate în amintiri, *Fata din Zlataust* păstrează din parfumul celui dintâi roman al lui Ionel Teodoreanu, mai ales în descrierile de tip portret din scrisorile lui *Eu: Numele tău e dulce și încântător. Vine din Spania femeilor cu păr negru. Tu ești din Zlataust. De unde l-ai furat? Nu, nu l-ai furat, e-al tău, cum aroma unui fruct e a lui. Numele tău e brun, cu obraji albi, ochi negrii și buze roșii, ca și tine. Numele tău e mlădios ca și trupul tău, creanga mea de alun. Numele tău e tânăr ca și tine, izvorul meu și-al căprioarelor. Numele tău ești tu; și tu ești pe buzele mele ca un cântec. Îl spun, și-mi vine să plâng. Eu.* [4]

Și nu în cele din urmă, izul de lesbianism care nu este exercitat în adevăratul sens al cuvântului, ci platonice, este încă o dovadă a faptului că Ionel Teodoreanu lucrează exclusiv pentru publicul amator de senzațional, adolescentin, pentru care o iubire între doi oameni maturi ar fi fost probabil mult prea plictisitoare. Elementele pe care le-am scos în evidență în cele două romane vor fi de actualitate și pentru romanele viitoare ale autorului, pe care le vom discuta în cele ce urmează.

Note finale

[1]Teodoreanu, Ionel, *Fata din Zlataust*, Editura Venus, București, 1992, p. 11

[2]idem p. 40

[3]Teodoreanu, Ionel, *La Medeleni*, vol. III – *Între vânturi*, Editura Gramar 100+1, București, 1999, p. 167

[4]Teodoreanu, Ionel, *Fata din Zlataust*, Editura Venus, București, 1992, p. 52

Bibliografie

Călinescu, George, *Istoria literaturii române*, Compendiu, Editura Minerva, București, 1983;

Crohălniceanu, Ov. S, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I, ed. Universalia, București 2003.

Teodoreanu, Ionel, *Fata din Zlataust*, Editura Venus, București, 1992;

Teodoreanu, Ionel, *La Medeleni*, vol. III – *Între vânturi*, Editura Gramar 100+1, București, 1999.